
تحلیل ریسک بلایا

در نظام سلامت

مؤلف:

دکتر سید حامد سیدین

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران



سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه	: سیدین، سیدحسام، ۱۳۵۴.
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل ریسک بلایا در نظام سلامت / مولف: سیدحسام سیدین -
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۴ ص.
شابک	: ۹ - ۵۱۰ - ۳۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: بیمارستان‌ها- مدیریت ریسک Hospitals - Risk management
موضوع	: بیش‌بینی‌های ایمنی- بهداشت - خطرسنجی
موضوع	: Safety measures - Health risk assessment
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ت ۳ ۹ س / ۳۸ / RA ۹۷۱
رده‌بندی دیو	: ۳۶۲ / ۱۱۰۶۸۱
شماره کتابخانه ملی	: ۴۹۵۷۵۹۹

این کتاب با حمایت مرکز تحقیقات علوم مدیریت و اقتصاد سلامت دانشگاه علوم پزشکی ایران
ترجمه و به چاپ رسیده است.

نام کتاب: تحلیل ریسک بلایا در نظام سلامت

نویسنده: سیدحسام سیدین

ناشر: انتشارات آریک

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

- تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از میدان ونک، کوچه شهید باسمی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی،

مرکز تحقیقات علوم مدیریت و اقتصاد سلامت

همراه: ۰۹۱۲۲۸۲۶۰۸۴

تلفکس: ۸۸۶۷۱۶۱۵

تلفن: ۸۸۶۷۱۶۱۵

- تهران، میدان انقلاب، ۱۲ فروردین، خیابان نظری، نرسیده به اردیبهشت، پلاک ۱۰۵، واحد ۳

همراه: ۰۹۱۲۱۲۲۶۲۸۱

تلفکس: ۶۶۹۶۲۸۵۱

تلفن: ۶۶۹۶۲۸۵۰

فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۹

فصل اول: تعاریف و مفاهیم مدیریت خطر ۱۱

مقدمه ۱۱

تعریف ریسک ۱۲

انواع ریسک و تقسیم‌بندی آن ۱۹

ریسک‌های اقتصادی ۱۹

ریسک‌های اجتماعی، فرهنگی ۱۹

ریسک‌های ذهنی و عینی ۱۹

ریسک‌های استراتژیک و تاکتیک ۱۹

ریسک‌های واقعی (خطرناک) و درگزاره (بردوباخت) ۲۰

ریسک‌های جانی ۲۰

عدم اطمینان، منابع اطلاعاتی و جمع‌آوری داده‌ها ۲۱

واکنش نسبت به ریسک ۲۳

درک ریسک ۲۵

خطر و اولویت‌ها: خطر نسبی ۲۷

پذیرش و سطح قابل قبول خطرات ۲۷

نقش رسانه‌ها در درک و پذیرش خطر ۲۸

مدیریت ریسک ۲۹

تحلیل ریسک ۳۲

فصل دوم: تکنیک‌های عمومی تحلیل ریسک ۳۵

مقدمه ۳۵

روش‌های معمول ارزیابی ریسک ۳۵

تجزیه و تحلیل مقدماتی ریسک (PRA) ۳۷

مطالعه مخاطره و تجزیه تحلیل عملیاتی (HAZOP) ۳۸

حالات خطا و تجزیه تحلیل اثرات آن FMEA ۳۹

روش‌های تجزیه و تحلیل درختی ۴۱

۴۱	تجزیه و تحلیل درخت خطا
۴۲	درخت رخداد
۴۴	مدل پایونی یا تجزیه و تحلیل اثر و پیامدها
۴۴	ممیزی ایمنی
۴۵	تحلیل ایمنی شغلی
۴۵	تحلیل چه می‌شود-اگر؟
۴۶	آنالیز سود - هزینه

فصل سوم: تکنیک‌های تصمیم‌گیری

۴۷	مقدمه
۴۹	تکنیک تصمیم‌گیری
۴۹	روش سیستماتیک تصمیم‌گیری
۵۰	مرحله اول: تعریف مشکل، فرصت، تعیین اهداف و خلق یک محیط سازنده
۵۱	مرحله دوم: خلق گزینه‌ها، راه‌های خلاقانه و مناسب
۵۱	مرحله سوم: تحلیل گزینه‌ها
۵۲	مرحله چهارم: انتخاب بهترین گزینه
۵۳	تحلیل مقایسه‌ای جفتی
۵۳	درخت تصمیم‌گیری
۵۴	تجزیه و تحلیل ماتریس تصمیم‌گیری
۵۴	جدول گروه اسمی یا چندرأیی
۵۵	روش دلفی در فرآیند تصمیم‌گیری
۵۵	مرحله پنجم: فرایند تصمیمات را در خصوص گزینه انتخابی از ابتدا دوباره بررسی کنید
۵۵	مرحله ششم: توضیح در مورد تصمیم و به کارگیری آن برای کارکنان
۵۵	تکنیک طوفان فکری

فصل چهارم: مدل جامع تحلیل خطر بلایا

۵۷	مقدمه
۵۸	تحلیل خطر: عناصر مخاطره و آسیب‌پذیری
۶۵	مولفه‌های اساسی تعیین خطر
۶۷	خطاها در ارزیابی ریسک

۶۸	خطای نوع اول در تحلیل ریسک
۶۸	خطای نوع دوم در تحلیل ریسک
۶۹	استراتژی‌های کاهش خطاها در تحلیل ریسک
۶۹	استراتژی‌های مفهومی
۷۱	استراتژی‌های تدارکاتی
۷۱	استراتژی‌های عملیاتی
۷۲	فرایند تحلیل ریسک
۷۴	تحلیل مخاطرات
۷۵	برآورد احتمال وقوع مخاطرات
۷۵	جنبه‌های اقتصادی ریسک و احتمال
۷۸	اولویت‌بندی مخاطرات
۸۱	تحلیل آسیب‌پذیری - قابلیت خود-حفاظتی
۸۶	ارزشیابی ریسک
۸۹	خلاصه اجزا و عناصر اجرایی ریسک
۹۰	عینی‌سازی خطر و مخاطره
۹۱	عکس‌العمل در مقابل ریسک
۹۱	کنترل ریسک
۹۴	تحلیل هزینه منفعت
۹۵	کاهش خطر بر اساس هدف
۹۵	معیار هزینه-اثر بخشی
۹۶	توصیف خصوصیات خطر
۹۶	ارتباط خطر

فصل پنجم: نمونه تحلیل خطر بیمارستان الف ۹۹

مقدمه ۹۹

معرفی بیمارستان ۹۹

اهداف پروژه ۱۰۰

مراحل انجام کار ۱۰۰

مرحله اول: تحلیل مخاطرات ۱۰۲

مرحله دوم: تحلیل آسیب‌پذیری ۱۰۴

۱۰۵.....	مرحله سوم: ارزیابی ریسک
۱۰۷.....	مرحله چهارم: اقدامات پیشنهادی کنترل ریسک
۱۰۹.....	تعریف واژه‌ها
۱۱۳.....	منابع

یکی از ساختارهای حیاتی افزایش توانایی پاسخ در برابر بلایا و کاهش میزان مرگومیر و ازکارافتادگی مصدومین ناشی از بلایا، سازمان‌های بهداشتی-درمانی و بیمارستان‌های واقع در منطقه بلایزده است. بلافاصله پس از وقوع بلا تنها مکان امن برای مراجعه مردم و مصدومین، بیمارستان است. سازمان‌های بهداشتی - درمانی و بیمارستان‌ها نقش کلیدی در برنامه پاسخ به بلایا دارند و در صورتی که آسیب جدی ندیده و امکان تأمین زیرساخت‌های لازم را داشته باشند می‌توانند عملکرد بهتری را از خود نشان دهند. یقیناً این سازمان‌ها نیز عمده‌ساز بخش‌های واقع در منطقه بلایزده، از آسیب و تخریب مصون نیستند و در صورتی که بتوان آسیب‌پذیری آن‌ها را قبل از وقوع بلا تعیین کرد و نقاط ضعف آن‌ها را برطرف نمود و همچنین برای پاسخ به بلاها ساختار برنامه اجرایی و عملیاتی تهیه کرد، در زمان وقوع بلایا می‌توان از ارائه پاسخ حداقلی مطمئن شد.

بنابراین، ضروری است مخاطرات احتمالی تهدیدکننده مراکز بهداشتی-درمانی و بیمارستان‌ها و آسیب‌پذیری آن در شدت‌های مختلف ارزیابی شده و براساس آن اقدامات پیشگیرانه و کاهش آسیب طراحی و اجرا گردد. بدین منظور ضروری است در فاز آمادگی بحران‌ها ارزیابی خطر انجام‌شده، نوع مخاطراتی که سازمان‌ها را تهدید می‌کند، احتمال وقوع آن‌ها و سارانی که ممکن است در اثر وقوع مخاطرات بر سازمان‌ها تحمیل گردد، برآورد شد و سپس اقدامات و برنامه‌ریزی‌های لازم برای کاهش آسیب این مخاطرات و به حداقل رساندن آن‌ها انجام شود به گونه‌ای که خدمات‌رسانی در زمان وقوع بحران تضمین گردد و بیمارستان‌ها و سازمان‌های بهداشتی بتوانند حداقل‌های خدمات قابل قبول را به مصدومین و بلایزدگان ارائه نمایند.

علی‌رغم اهمیت ارزیابی ریسک در مدیریت شرایط اضطراری در حوزه سلامت، مطالعات اندکی در این زمینه صورت گرفته است. این کتاب به نقش حیاتی ریسک و ارزیابی ریسک در مدیریت بلایا و فوریت‌های حوزه سلامت تأکید دارد و بررسی خواهد نمود که چگونه سازمان‌های بهداشتی و درمانی اعم از دولتی و خصوصی ممکن است به‌طور مؤثر توسط یک فرآیند که مدیریت ریسک نامیده می‌شود، طبقات عمده ریسک را شناسایی و مدیریت نمایند.

این کتاب در پنج فصل تنظیم گردیده است. فصل اول کتاب تعریف ریسک، انواع ریسک و تقسیم‌بندی آن، عدم اطمینان، منابع اطلاعاتی و جمع‌آوری داده‌ها، درک ریسک، خطر و اولویت‌ها، خطر نسبی، نقش رسانه‌ها در درک خطر، مدیریت ریسک و ارزیابی ریسک را ارائه می‌دهد. فصل دوم به معرفی تکنیک‌های متفاوتی که به‌صورت معمول در سازمان‌ها و جوامع برای تحلیل ریسک به کار می‌رود، می‌پردازد. با توجه به اینکه پروژه تحلیل ریسک و اقدامات کنترلی مملو از تصمیمات سازمان‌یافته است، لذا مؤلف بر آن شد تا تکنیک‌های معمول تصمیم‌گیری را در فصل سوم این کتاب شرح دهد. در فصل چهارم مراحل تحلیل ریسک اختصاصی در بلایا توضیح داده می‌شود و نهایتاً در فصل پنجم نمونه‌ای فرضی از پروژه تحلیل ریسک تقدیم می‌گردد تا بتواند در راهنمایی خوانندگان کتاب نقش مؤثرتری ایفا کند. نظر به اهمیت تعریف واژه‌ها و درک مفاهیم در تحلیل ریسک در پایان به تعاریف کلیه واژه‌های اصلی تحلیل ریسک پرداخته می‌شود.

در پایان مؤلف بر خود وظیفه می‌داند از زحمات خانم فاطمه رجبی فرد، خانم پریسا مرادی مجد، آقایان دکتر ساجدی ساروی، دکتر عباسعلی ابراهیمیان، دکتر حمیدرضا شعبانی کیا، دکتر روح‌الله زابلی، خانم دکتر سار سهرابی زاده و خانم دکتر زهرا عباسی که در تهیه برخی از مطالب کتاب مؤلف را یاری رساندند تقدیر و تشکر نماید.

دکتر سید حسام سیدین

مهر ۱۳۹۶